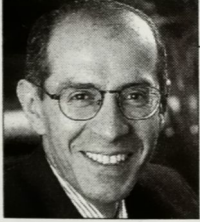

Yeni bir kültür çözümlemesine doğru

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Son yazılarımda değindiğim ve Türkiye'nin bilinç haritası, kültür kökenleri ve davranış kalıplarının bilinmemesi dediğim sorun hakkında son birkaç şey söylemek istiyorum. Türkiye'de, kültür tartışmaları son derece kısır bir

ideolojik tartışmaya teslim ve esir edilmiştir. Geçmiş kültürel birikim, kültür, kimlik, hatta dil sadece bir sağ ve sol çatışmasının bir parçası olarak ele alınmıştır. İşin ilginç yanı, farklı gibi görünse bile her iki yaklaşımın da aynı metodolojiyle yapılması, aynı sonuçsuzluk sonucunu üretmesidir. Bütün mesele de geçmiş kültürel birikimden kimin, nasıl yararlanacağıdır. Yani daima büyük harfle yazılan siyasetin ve sosyolojinin egemenliği ve tekilciliği söz konusudur.

Oysa bugün Batı'da en çok tartışılan konulardan birisi, antropolojinin o arada da sosyolojinin yeniden tanımlanması, yeni metodolojilere kavuşturulması. Birer 19. yüzyıl bilim dalı olan bu çalışma alanları o dönemin egemen ideolojisi pozitivistin tek boyutluluğundan

koparılmak isteniyor. Doğan boşluk geniş ölçüde farklı disiplinlerin kesişmesinden oluşan 'kültürel araştırmalar' (cultural studies) ile dolduruluyor.

Kültürel araştırmalar, psikanalizden sosyolojiye, sinema araştırmalarından kadın araştırmalarına kadar birçok alanın birleşme noktası. Dolayısıyla o alanda yer aldığı müddetçe, mesela herhangi bir siyaset probleminin Lacan'cı psikanalizin verileriyle çözülmesinde bir sorun yok. Olmadığı gibi bu, bilinç dünyasına sınırsız katkıda bulunuyor. Bu itibarla da hemen her şey kültürün bir parçası olarak ele alınıyor; hiçbir şey onun dışında tutulmuyor.

Öte yandan, yirminci yüzyılı kimlik, aidiyet gibi sorunsalları tartışarak kapattık. Devam eden bu tartışma her şeyden önce bize bugüne kadar yapılmış tanımların ne kadar siyasal, erkek egemen, ayırıcı, Batı söz konusu olduğunda da 'Beyaz Adam'ın denetiminde olduğunu gösterdi. Gene yapılan kimlik ve kültür tanımları bir kurguya dayanıyordu ve bir şey empoze etmeye çalışıyordu. Doğaldı; çünkü, her şey ulus-devletin ve ulusal kimliğin oluşumuyla ilgiliydi. Fakat, sömürgecilik sonrası çalışmalarının, söylem çözümlerinin, yapısalcılık sonrası eleştirinin katkısıyla bu kısırlık anlaşıldı ve aşıldı.

Şimdi geriye dönük fakat yeni verilerle yapılan okuma ve değerlendirmelerle yepyeni bulgulara ulaşıyor. Türkiye'nin de kendi kültür dünyasında 'geçmiş kültür' tartışmalarının ötesine geçip aynı şeyi yapmaması için bir neden yok. Entelektüel tarihimiz yeniden yazılabilir, kimliğimiz yeniden çözümlenebilir, bilinçaltımız yeniden okunabilir, cinsellikten yeme-içme alışkanlıklarımıza kadar birçok alanın yeni haritası çıkarılabilir. Büyük tarih ve sosyolojiden küçük ve çoğulcu tarihlere ve sosyolojilere sıçranabilir. Tekçil ve bir tek tanımdan çoğulcu ve birçok tanıma geçilebilir.

Aslında bunlar yapılıyor. Yukarıda değindiğim kültürel araştırmalar alanı içinde yer alan yaklaşımlarla dünyanın birçok yerinde Türkiye'nin yakın dönemi, denebilirse didik didik ediliyor. Bugüne kadar fark edilmemiş kültür katmanları, davranış ve bilinç modelleri bulunuyor. Yeni tanım eşiklerine ulaşıyor. Yerleşik meselelerin anlaşılmasında ve çözülmesinde olanaklar sunuluyor.

Artık mesele onların ayırıcında olmak ve daha fazlasını istemektir. Bir de, kültürün sorunlarının sadece büyük harfli 19. yüzyıl modeli kültürle çözülemeyeceğini bilmektir.